सुपथ मूल्यका सहकारी पसल सञ्चालन सम्बन्धी (पहिलो संशोधन) नियमावली, २०६६

<u>नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित मिति</u>

२०६६।१२।२३

सुपथ मूल्यका सहकारी पसल सञ्चालन सम्बन्धी नियमावली, २०६५ लाई संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

सहकारी ऐन, २०४८ को दफा ४८ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले देहायका नियमहरू बनाएको छ ।

१. **<u>संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ</u>**ः (१) यी नियमहरुको नाम "सुपथ मूल्यका सहकारी पसल सञ्चालन सम्बन्धी (पहिलो संशोधन) नियमावली, २०६६" रहेकोछ ।

(२) यो नियमावली तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **<u>सुपथ मूल्यका सहकारी पसल सञ्चालन सम्बन्धी नियमावली, २०६५ को नियम २ मा संशोधन</u>**ः सुपथ मूल्यका सहकारी पसल सञ्चालन सम्बन्धी नियमावली, २०६५ (यस पछि "मूल नियमावली" भनिएको को नियम २ को सट्टा देहायको नियम २ राखिएकोछः-

"२. **<u>परिभाषा</u>** : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावलीमा,-

(क) "अत्यावश्यक दैनिक उपभोग्य वस्तु" भन्नाले दैनिक जीवनमा उपभोग हुने नुन, तेल, चिनी, चामल लगायतका खाद्यान्न, मट्टीतेल तथा ग्याँस सम्झनु पर्छ र सो शब्दले दैनिक जीवनमा उपभोग हुने यस्तै अन्य अत्यावश्यक दैनिक उपभोग्य वस्तु समेतलाई जनाउँछ ।

(ख) "अनुगमन समिति" भन्नाले नियम ७ बमोजिम गठित पसल व्यवस्थापन तथा अनुगमन समिति सम्झनु पर्छ ।

(ग) "ऐन" भन्नाले सहकारी ऐन, २०४८ सम्झनु पर्छ ।

(घ) "पसल" भन्नाले सहकारी संस्थाले सञ्चालन गरेको सुपथ मूल्यको सहकारी पसल सम्झनु पर्छ ।

(ङ) “समिति” भन्नाले नियम ६ बमोजिमको समन्वय समिति सम्झनु पर्छ।

(च) “सहकारी संस्था” भन्नाले ऐन बमोजिम दर्ता भएका सहकारी संस्था सम्झनु पर्छ।”

३. **मूल नियमावलीको नियम ३ मा संशोधनः** मूल नियमावलीको नियम ३ को सट्टा देहायको नियम ३ राखिएको छ :-

“३. **सहकारी संस्थाले पसल सञ्चालन गर्न सक्ने** : सहकारी संस्थाले आफ्नो विनियमावलीको अधीनमा रही पसल सञ्चालन गर्न सक्नेछ।”

४. **मूल नियमावलीको नियम ४ मा संशोधनः** मूल नियमावलीको नियम ४ को सट्टा देहायको नियम ४ राखिएको छ :-

“४. **पसलबाट उपलब्ध गराउन सकिने वस्तु, सेवा तथा सुविधाः** सहकारी संस्थाले पसलबाट देहायका वस्तु, सेवा तथा सुविधा सुपथ मूल्यमा उपलब्ध गराउन सक्नेछः-

(क) अत्यावश्यक दैनिक उपभोग्य वस्तु,

(ख) स-साना कृषि औजार, उपकरण तथा त्यस्ता औजार वा उपकरणका पार्टपूर्जा,

(ग) रासायनिक मल तथा उन्नत जातका बीउ बीजन,

(घ) सरकारी कार्यालय वा सार्वजनिक संस्थाले बिक्री वितरणको लागि उपलब्ध गराएको कुनै वस्तु वा सेवा,

(ङ) चिकित्सकको प्रेस्कीप्शन आवश्यक नपर्ने औषधी,

(च) घरायसी सरसफाई सामग्रीहरु,

(छ) सार्वजनिक सञ्चार सेवा तथा इन्टरनेट सुविधा,

(ज) स्थानीय कृषि वा औद्योगिक उत्पादन,

(झ) शैक्षिक सामग्री,

(ञ) सहकारी संस्थाले उपलब्ध गराउन आवश्यक सम्झेका अन्य वस्तु वा सेवा।”

५. **मूल नियमावलीको नियम ५ मा संशोधन**: मूल नियमावलीको नियम ५ को,-

(१) उपनियम (१) को सट्टा देहायको उपनियम (१)राखिएको छ:-

"(१) नेपाल सरकारले यस नियमावली बमोजिम पसल सञ्चालन गर्न छनौट भएका सहकारी संस्थालाई पसल सञ्चालन गर्नको लागि आर्थिक अनुदान उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।"

(२) उपनियम (२) मा रहेका "एकाधिकार" भन्ने शब्द पछि "सो गाउँ विकास समितिमा सञ्चालन भएको" भन्ने शब्दहरु थपिएका छन् ।

६. **मूल नियमावलीमा नियम ५क., ५ख., ५ग. र ५घ. थप**: मूल नियमावलीको नियम ५ पछि देहायका नियम ५क., ५ख., ५ग. र ५घ. थपिएका छन्:-

"५क. **सहकारी संस्थाले छनौटको लागि निवेदन दिनु पर्ने**: (१) नेपाल सरकारबाट आर्थिक अनुदान प्राप्त गरी पसल सञ्चालन गर्न चाहने सहकारी संस्थाले देहायका विवरण खुलाई सम्बन्धित अनुगमन समिति समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ :-

(क) सहकारी संस्थाको नाम र ठेगाना,

(ख) सहकारी संस्थाका सञ्चालकहरुको नाम, थर र ठेगाना सहितको तीनपुस्ते विवरण,

(ग) पसल सञ्चालन गर्ने स्थानको विवरण,

(घ) सहकारी संस्थाको आफ्नै भवनमा वा अरुको भवन बहालमा लिएर पसल सञ्चालन गर्ने हो सो को विवरण,

(ङ) सहकारी संस्थाले पसलमा लगानी गर्ने पूँजी रकम,

(च) पसलको प्रभाव क्षेत्र र लाभान्वित हुन सक्ने अनुमानित उपभोक्ता संख्या,

(छ) वडागत रुपमा प्रतिनिधित्व गर्ने उपभोक्ता सदस्यहरुको संख्या ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम दिइने निवेदन साथ सहकारी संस्थाले देहायका कागजात संलग्न गर्नु पर्नेछ :-

(क) सहकारी संस्था दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,

(ख) सहकारी संस्थाको विनियमको प्रतिलिपि,

(ग) पसल सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा साधारणसभा वा सञ्चालक समितिबाट भएको निर्णयको प्रतिलिपि,

(घ) सहकारी संस्थाको व्यावसायिक कार्य योजना,

(ङ) पसल सञ्चालन गरिने स्थानको स्केच नक्सा,

(च) अरुको भवन बहालमा लिई पसल सञ्चालन गर्ने भएमा मासिक रुपमा तिर्ने बहाल रकमको विवरण ।

५ख. **सहकारी संस्थाको छनौट**: (१) नियम ५क. बमोजिम परेको निवेदन उपर अनुगमन समितिले आवश्यक जाँचबुझ गरी पसल सञ्चालनको लागि प्रत्येक गाउँ विकास समितिमा एक एक वटा र नगरपालिका क्षेत्रमा प्रति तीसहजार जनसंख्यालाई एउटा पर्ने गरी सहकारी संस्थाको छनौट गर्नु पर्नेछ ।

(२) कुनै गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको हकमा एकै क्षेत्रमा नियम ५ बमोजिम छनौटको लागि एकभन्दा बढी सहकारी संस्थाको निवेदन पर्न आएमा अनुगमन समितिले देहायको प्राथमिकताको आधारमा सहकारी संस्थाको छनौट गर्नेछ :-

(क) उपभोक्ता सहकारी संस्था, तर उपभोक्ता सहकारी संस्थामध्येबाट छनौट गर्दा मजदुर, किसान, महिला, दलित तथा पिछडिएका वर्गद्वारा सञ्चालन गरिएको उपभोक्ता सहकारी संस्थालाई प्राथमिकता दिईनेछ ।

(ख) सबैभन्दा राम्रो व्यावसायिक कार्ययोजना भएको,

(ग) दलित तथा आर्थिक रुपमा विपन्न, पिछडिएका आदिवासी/जनजाति, महिला, सुकुम्बासी, हलिया तथा मुक्त कमैया र भूमीहिन वर्गका व्यक्तिलाई बढी फाइदा पुऱ्याउन सक्ने अवस्थाको,

(घ) बढी भन्दा बढी उपभोक्ताको लागि पायक पर्ने स्थानमा पसल सञ्चालन गर्ने अवस्थाको,

(ङ) पसलको प्रभावक्षेत्र वा उपभोक्ताको संख्या बढी भएको,

(च) वडागत रुपमा प्रतिनिधित्व गर्ने उपभोक्ता संख्या बढी भएको,

(छ) सहकारी संस्थाले पसलमा गर्ने लगानी बढी भएको, र

(ज) जनतालाई बढीभन्दा बढी सेवा सुविधा प्रदान गर्ने क्षमता भएको ।

(३) अनुगमन समितिले उपनियम (१) बमोजिम सहकारी संस्थाको छनौट गर्दा उपनियम (२) को अधीनमा रही उपभोक्ता सहकारी संस्थालाई प्राथमिकता दिई छनौट गर्नु पर्नेछ ।

(४) यस नियम बमोजिम सहकारी संस्थाको छनौट गर्दा उपभोक्ता सहकारी संस्थाले नियम ५क. बमोजिम निवेदन नदिएको वा त्यस्ता सहकारी संस्था नभएको स्थानमा सोही स्थानमा सञ्चालनमा रहेका नियम ५क. बमोजिम निवेदन दिने बहुउद्देशीय सहकारी संस्था र त्यस्ता संस्था पनि नरहेको अवस्थामा अन्य विषयगत सहकारी संस्थालाई छनौट गर्न सकिनेछ ।

(५) यस नियम बमोजिम पसल सञ्चालन गर्न छनौट गरिएको सहकारी संस्थाले पसल सञ्चालन नगरेमा वा नेपाल सरकारले प्रदान गरेको आर्थिक अनुदानको दुरुपयोग गरेमा त्यस्ता सहकारी संस्थालाई यस नियमावली बमोजिमको अनुदान उपलब्ध गराईने छैन र सो सहकारी संस्थाको सट्टामा अर्को सहकारी संस्थालाई पसल सञ्चालनको लागि यस नियमावली बमोजिम छनौट गरिनेछ ।

(६) अनुगमन समितिले पसल सञ्चालन गर्न यस नियम बमोजिम छनौटमा परेका सहकारी संस्थालाई छनौट गर्ने निर्णय गरेका मितिले सात दिनभित्र छनौट गरिएको जानकारी लिखित रुपमा दिनु पर्नेछ ।

५ग. **आर्थिक अनुदानको रकम सेवा वा वस्तु खरिदको लागिमात्र उपयोग गर्नु पर्नेः** (१) नेपाल सरकारले यस नियमावली बमोजिम उपलब्ध गराएको आर्थिक अनुदानको रकम सहकारी संस्थाले जगेडा कोषमा राखी पसलबाट उपलब्ध गराईने सेवा वा वस्तु खरिदको लागि मात्र उपयोग गर्नु पर्नेछ ।

(२) नेपाल सरकारले उपलब्ध गराएको आर्थिक अनुदानको रकम उपनियम (१) बमोजिमको कार्यमा प्रयोग भए वा नभएको सम्बन्धमा अनुगमन समितिले आवश्यक अनुगमन गर्ने गराउनेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम अनुगमन गर्दा सहकारी संस्थाले नेपाल सरकारले उपलब्ध गराएको आर्थिक अनुदानको रकम लिएर पनि पसल सञ्चालन नगरेको वा त्यस्तो रकम उपनियम (१) बमोजिम उपयोग गरेको नपाइएमा अनुगमन समितिले त्यस्तो सहकारी संस्थाले प्राप्त गरेको आर्थिक अनुदानको रकम १० प्रतिशतका दरले व्याज समेत सहकारी संस्थाका त्यस्तो रकम उपयोग गर्दा कायम रहेका सञ्चालकहरुबाट दामासाहीले असुल उपर गरिनेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम आर्थिक अनुदानको रकम असुल उपर गर्नु अघि अनुगमन समितिले सम्बन्धित सहकारी संस्थालाई सफाई पेश गर्ने मनासिब मौका प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

५घ. **आर्थिक अनुदानको रकम फिर्ता गर्नु पर्ने**: (१) नेपाल सरकारले यस नियमावली बमोजिम उपलब्ध गराएको आर्थिक अनुदानको रकम प्राप्त गरेको मितिले ३५ दिनभित्र पसल सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । सो नगरेमा १५ दिनभित्र रकम फिर्ता बुझाउनु पर्नेछ । नबुझाएमा १० प्रतिशत व्याज सहित उक्त रकम सरकारी बांकी सरह असुल उपर गरिनेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम फिर्ता हुन आएको रकम र नियम ५क. को उपनियम (३) बमोजिम असुल उपर गरिएको रकम दोहोरो नपर्ने गरी नियम ५ख. को उपनियम (४) बमोजिम छनौट गरिएको सहकारी संस्थालाई उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।"

७. **मूल नियमावलीको नियम ६ मा संशोधन**: मूल नियमावलीको नियम ६ को,-

(१) उपनियम (१) को खण्ड (ङ) पछि देहायका खण्ड (ङ१) र (ङ२) थपिएका छन्:-

"(ङ१) अध्यक्ष, राष्ट्रिय सहकारी संघ लिमिटेड -सदस्य

(ङ२) अध्यक्ष, केन्द्रीय उपभोक्ता सहकारी संघ लिमिटेड -सदस्य"

(२) उपनियम (२) मा रहेका "अत्यावश्यक उपभोग्य वस्तुको" भन्ने शब्दहरुको सट्टा "अत्यावश्यक दैनिक उपभोग्य वस्तुको" भन्ने शब्दहरु राखिएका छन् ।

(३) उपनियम (४) को सट्टा देहायको उपनियम (४) राखिएकोछ:-

"(४) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।"

८. **मूल नियमावलीको नियम ७ मा संशोधन**: मूल नियमावलीको नियम ७ को,-

(१) खण्ड (ग) पछि देहायका खण्ड (ग१) र (ग२) थपिएका छन्:-

"(ग१) प्रमुख, जिल्ला कृषि विकास कार्यालय -सदस्य

(ग२) प्रमुख, जिल्ला पशु सेवा कार्यालय -सदस्य"

(२) खण्ड (ज) पछि देहायको खण्ड (ज१) थपिएको छ:-

"(ज१) विषयगत जिल्ला सहकारी संघका अध्यक्षहरु मध्येबाट अनुगमन समितिले तोकेको दुईजना -सदस्य"

(३) खण्ड (झ) को प्रतिवन्धात्मक वाक्यांशको सट्टा देहायको प्रतिवन्धात्मक वाक्यांश राखिएकोछ:-

"तर डिभिजन सहकारी कार्यालय नभएको जिल्लाको हकमा अनुगमन समितिले तोकेको जिल्ला कृषि विकास कार्यालयको अधिकृत कर्मचारीले सदस्य-सचिव भई काम गर्नेछ।"

९. **मूल नियमावलीको नियम ८ मा संशोधन**: मूल नियमावलीको नियम ८ को,-

(१) शीर्षक पछि रहेका "सहकारी उपभोक्ता पसल व्यवस्थापन तथा" भन्ने शब्दहरु झिकिएका छन्।

(२) खण्ड (ञ) मा रहेका "केन्द्रिय समन्वय" भन्ने शब्दहरु झिकिएका छन्।

(३) खण्ड (ट) को सट्टा देहायको खण्ड (ट) राखिएकोछ :-

"(ट) समितिबाट भएका निर्णय तथा निर्देशन कार्यान्वयन तथा लागू गर्ने।"

१०. **मूल नियमावलीको नियम १० मा संशोधन**: मूल नियमावलीको नियम १० को सट्टा देहायको नियम १० राखिएकोछ:-

"१०. **अनुदान प्राप्त गर्नको लागि पेश गर्नु पर्ने कागजात**: (१) नेपाल सरकारबाट पसल सञ्चालनको लागि आर्थिक अनुदान प्राप्त गर्न चाहने नियम ५ख. बमोजिम छनौट भएका सहकारी संस्थाले देहायका कागजात तथा विवरण संलग्न गरी अनुगमन समिति समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ:-

(क) पसल सञ्चालनको लागि नियम ५ख. बमोजिम छनौट भएको प्रमाण,

(ख) सहकारी संस्थाका सञ्चालकको नाम, थर, ठेगाना सहितको तीन पुस्ते विवरण,

(ग) पसल सञ्चालन गर्न शुरु गरे नगरेको विवरण ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम प्राप्त भएको निवेदन उपर अनुगमन समितिले जाँचबुझ गरी निवेदन दिने सहकारी संस्थासँग सम्झौता गरी नेपाल सरकारबाट प्रदान गरिने आर्थिक अनुदानको रकम भुक्तानी दिनेछ ।"

नेपाल कानून आयोग

११. **मूल नियमावलीको नियम ११ मा संशोधन**: मूल नियमावलीको नियम ११ को सट्टा देहायको नियम ११ राखिएकोछ:-

"११. **सुपथ मूल्यमा उपलब्ध गराउनु पर्ने**: यस नियमावलीमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सम्बन्धित जिल्ला विकास समितिको कार्यालयबाट वितरण गरिएको उपभोक्ता कार्डको आधारमा गरिबीको रेखामुनि रहेका परिवारलाई पसलबाट अत्यावश्यक दैनिक उपभोग्य वस्तु अनुगमन समितिले निर्धारण गरेको सुपथ मूल्यमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।"

१२. **मूल नियमावलीको नियम १३ मा संशोधन**: मूल नियमावलीको नियम १३ को,-

(१) उपनियम (१) को खण्ड (ख) पछि देहायको खण्ड (ग) थपिएको छ:-

"(ग) कुनै वस्तुको बिक्रीको लागि कोटा निर्धारण गरिएकोमा त्यस्तो कोटा अन्तर्गत वस्तु खरिद गर्ने व्यक्तिको नाम, थर र ठेगाना तथा त्यस्तो वस्तुको बाँकी मौज्दात विवरण ।"

(२) उपनियम (२) मा रहेका “जिल्ला विकास समिति” भन्ने शब्दहरुको सट्टा “जिल्ला विकास समिति, अनुगमन समिति” भन्ने शब्दहरु राखिएका छन् ।

१३. **रुपान्तर**: मूल नियमावलीको ठाउँ ठाउँमा रहेका “पसल व्यवस्थापन तथा अनुगमन समिति” भन्ने शब्दहरुको सट्टा “अनुगमन समिति” भन्ने शब्दहरु राखी रुपान्तर गरिएकोछ ।

१४. **खारेजी**: मूल नियमावलीको नियम ९ र १५ खारेज गरिएका छन् ।

नेपाल कानून आयोग